

Sct. Hans Aften 2017 – båletaler Jørgen Folkvang

"Hver by har sin heks og hvert sogn sine trolde," som Holger Drachmann så smukt siger det i Midsommersangen

Hvem var og er disse hekse og trolde?

Som jeg tænker hekse før, ser det ud til, at det har været de, der brød den herskende orden, de der kunne dæmoniseres for at stadfæste den "rette" orden og legitimere de, der havde magten. En person i et lokalsamfund, der ikke var helt ligesom andre - eks. en klog mand/kone, der kunne ting, der ikke var til at forstå. Det kunne også være en, der truede den bestående orden, som den var defineret af kongen, paven og efter reformationen af kirken - eks påstå, at jorden er rund eller, at jorden ikke er universets centrum.

Sankt Hans nat, den 23. juni, mener man, at danske og tyske hekse farer til Bloksbjerg, mens de svenske foretrækker Blåkulla på Øland, og de norske tager til Lyderholm ved Bergen. Ved at salve sig med en smørelse kogt af nyfødte børns fedt, flyver heksene på koste, ilddragere eller høtyve. For at kunne deltage skal heksen slutte en pagt med djævelen ved først at kysse ham bagi og så deltage i et seksuelt orgie, hvorpå djævelen kvitterer med at sætte sit mærke på kroppen.

Sankthansaften og nat gik mange ud for at samle urter, fordi også disse var ladet med magisk kraft. Nogle urter kunne helbrede for sygdom, skærme mod lynnedslag og fortryllelser og helbrede det kvæg, der var blevet sygt af at græsse, hvor elverfolket havde danset. Man formodede, at urterne fik kraft af den dug, der faldt.

Derfor bredte man også linned ud på blegepladser og kirkegårde, og tidligt næste morgen svøbte man syge ind i det våde linned, så den helbredende kraft kunne trænge ind i dem. Nu om dage sender vi dem blot på arbejde,- ja overtroen trives stadig i bedste velgående.

Hvordan foregik hekseprocesserne?

Når en person blev anklaget for at være heks, lod kirken sagen gå videre til domstolen, hvor retssagen ofte varede flere dage. For at sikre, at den dømte virkelig var en heks, lavede man forskellige prøver:

Vandprøven: Den anklagede blev bundet og smidt i vandet. Flød man, var man skyldig, sank man, var man uskyldig.

Tåreprøven: Opfattelsen var, at hekse ikke var i stand til at græde. Hvis den anklagede derfor ikke fældede en eneste tåre under tortur, var vedkommende en heks.

Sct. Hans Aften 2017 – båletaler Jørgen Folkvang

Vægtprøven: Her blev kvinden vejjet, og vejede hun mindre end gennemsnittet, antog man, at hun var en heks. Man mente, at hekse måtte være lette for at kunne flyve.

Stikprøven: Man antog, at det sted på kroppen, hvor djævelen havde sat sit mærke, var følelsesløst. Toturen gik derfor ud på at finde en sådan plet.

Det var næsten umuligt at blive frikendt. Hvis vægtprøven for eksempel beviste, at den anklagede var tungere end 'gennemsnittet' for en heks, forklarede man det med, at hun havde øvet trolddom.

I Danmark blev de anklagede stillet til ansvar i deres eget område. Efter Valdemar Sejrs Jyske Lov skulle mindst én af dem, der havde fremført hekseanklagen, lægge sin hånd på den anklagedes hoved og beskyldte hende for at være en troldkvinde.

Befolkningen bar selv en stor del af skylden for hekseprocesserne, da de ikke holdt sig tilbage for at udpege hekse. Blev husdyr syge, mælken sur, eller slog høsten fejl, fik landsbyens særling eller en forhadet nabokone skylden herfor. Heksetroen fungerede derfor som en slags syndebuk i et samfund, hvor hverdagen ofte var hård og fattig.

Den lutheranske trosretning holdt på, at alt var et udslag af Guds vilje. Man mente derfor, at personlige ulykker som sygdom og nød var Guds straf. Folk, der var ramt af ulykke, skyldte skylden på trolddom for at forsikre sig om deres egen uskyld. Hvis nogle klarede sig særlig godt, stod de også for skud, da det blev antaget, at de havde brugt magi til at nå velstand eller skønhed.

Nutidens hekse?

På nationalt plan, har det altid - og er stadig - god latin at finde en fælles trussel for at holde sammen på folket. Skab frygt udadtil for at undgå uorden/uro. Der er masser af eksempler på denne metode rundt om i verdenen. Et par historiske eksempler: 50-ernes USA, som var en hård tid for landet efter krigen med megen utilfredshed blandt befolkningen, dukkede McCarthy op og gav kommunisterne skylden for al dårlighed i USA.

Det medførte, at tusinder af almindelige mennesker blev forfulgt. I Jugoslavien, hvor forskellige befolkningsgrupper i årevis havde levet fredeligt sammen som naboer og ægtefæller endte det med, som I ved, at de slagtede hinanden på det grusomste - også tidligere venner og naboer. Der skete også grimme ting under besættelsen, så det kan også ske i Danmark; man kan jo fundere over den frygtindustri, der hersker i medierne og blandt danskerne.

Sct. Hans Aften 2017 – båletaler Jørgen Folkvang

Kan det ske i Danmark?

Danmark - som paradoksalt nok er verdens lykkeligste- og EUs tryggeste land - er i disse år hærget af en frygtindustri, som bl.a. splitter dem, der har allermost brug for at stå sammen - flygtninge, de arbejdsløse, bistandsklienter, de hjemløse. Man kan jo altid holde sig selv oppe, når man kan træde på andre, der er længere nede. Hvem har gavn af denne frygtindustri? Er det medierne? Politikerne? Eller os selv?

Jo, der brændes stadig hekse "Vi vil fred her til lands, sankte Hans, sankte Hans", fortsætter Drachman. Men som Jugoslaverne, befolkningerne i mellemøsten så bittert må erkende bliver denne fred ikke vundet ved at lægge andre for had. Nej, den kan kun vindes, hvis "hjerterne aldrig bli'r kolde" som han så smukt slutter Sankt Hans-visen.

Og hvordan opfører vi os i naturen? Sankthansurter sankes ikke, men holdes nede med gift. Kildevæld helbreder ikke, men er farlige at drikke af, og ensomhedens ørken mindskes ikke, men vokser.

Når vi med glædesblus igen har hyldet solen, har hørt bålet sprage og set luerne slynge sig i vældige sving op mod nattehimmels mørke, bør vi måske overveje, om ikke netop solen en dag kan finde på at torturere og brænde os ihjel, fordi vi i vores hidsige jagt efter materiel velstand er blevet til en flok hekse, der rider ødelæggende gennem naturen og forpester dens sjæl, som fra tidernes morgen har afspejlet vores egen. (en lille portion frygtindustri)

Hvad har alt dette med Egense at gøre?

Der er sket utroligt meget i Egense bådehavn; I har taget sagen i egen hånd; I har taget demokratiet tilbage til jer selv i stedet for at skælde ud på kommunen over, at der aldrig sker noget i jeres område; det er utroligt flot af jer.

Der har været en tendens til i vores landdistrikter at give kommunen skylden for al dårlighed, og Aalborg Kommune er bestemt ikke perfekt; men der er sket store fremskridt de senere år i takt med, at mange i landdistrikterne - som jer - er vågnet op og taget ansvar for deres egen udvikling. Kun døde fisk flyder med strømmen.

Al udvikling begynder med en selv; som Ghandi sagde: " Man må være den forandring, man ønsker for verden" Al erfaring med udvikling eller afvikling af landsbyer viser, at det handler om mennesker, der handler, og I har taget et stort skridt i den rigtige retning.

Så: Hold hjertet varmt, og lad nu være med at gå på heksejagt!